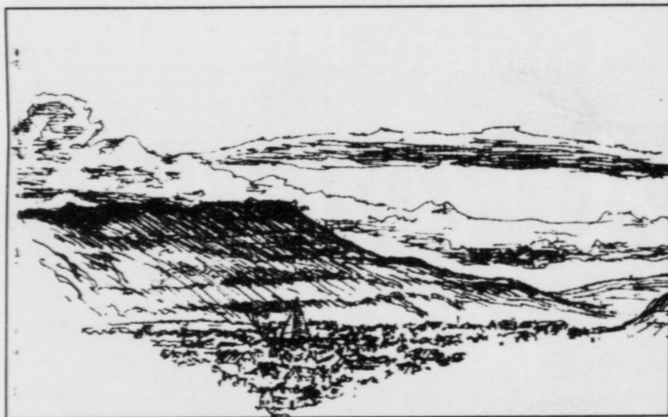

erikanarín. At tey eru føroyingar ger ikki mun. Hvussu víkur og vendir, so umboða tey í eygunum á tí vanligu manninum útlandskt yvirvald: »fadrin [pápi Graciu] var í øðini og brúkti seg um amerikanarar, sum ikki høvdu nóg mikið við at eyðræna og pina fólk- ið fyrri pengar og ognir«.

Í fyrstani tekur føroyski pápin ikki sambandið millum tey ungu í álvara: »hann hevði havt ákkrátt tað sama við einari av Hvítanesi, tá ið hann var 15«. Men tá ið vaktarmaðurin á fiskavirk- um verður dripin av beiggjunum hjá eini gentu, gerst tað føroyska pápanum greitt, at áskoðanir og víðurskifti eru øðrvísi enn tey heimligu. Egil, sum hevur stungið seg burtur við Graciu, verður funnin, og brøðurnir verða sendir til Danmark at ganga í skúla.

Eros og agape

Afturat hesari søguni er søgan um kenslurnar og leiklutin hjá frásøgumanninum. Hann er tann eldri av tvíburunum - hann hevur eitt korter á muni! - men hin lurtar ikki eftir honum longu, og hann er komin í kynbúningargaldrur. Heimurin rillar, og tað er ilt at fóta sær. Systkini líta ikki á hann, tí hann ger seg vaksnan og er í foreldrapartinum móttvegis eldra beiggjanum. Men hví? Orsøkin kemur varliga og óbeinleiðis undan kavi: hann er sjálvur forelskaður í Graciu, og júst tí svikur hann beiggjan.

Tá ið øll leita eftir tí unga parinum, er tað hann sum finnur tey og ger eitt gallróp. Í somu løtu verður hann sligin niður av tvíburanum, og verðin er skomm:

Tað var sum ein stór alda, ið breyt og dró meg við sær út eftir botninum aftur, varð fæddur í einum meldri av sandi, ljósi og ljóði, og meðan lunguni fyltust við sjógvi, visti eg, at bara Gracia kundi bjarga mær aftur á land.

Men hana sá eg ongantíð aftur. Í aldni, sum tekur hann av fótum, er umframt skomm- ina eisini kynsdriftin. Tað er ógvuliga sigandi um lutfalli millum hesi bæði, at tað ikki er tann svikni

beiggin, sum kann bjarga honum, men gentan! Hann biður ikki um fyrigeving, men staðfestir, at tað er í-gjøgnum seksualitetin, at hann aftur kann gerast heilur.

Hetta er sum mótsetningurin ímillum kristna kærleikan *agape* og vanligu kærleikan *eros*. *Agape* finna vit greiddast í prædikum Jesusar, meðan *eros* verður orðað av Platon í m.a. »Symposion«. Í stuttum kann munurin ímillum hesi bæði hugtøk sigast at vera, at *agape* er offur og ósjálvsøki, meðan *eros* er girnd og sjálvsøki.

Frásøgumaðurin vil vera við, at *eros* er einasta bjarg- ingin, men hann hittir ikki gentuna aftur. Ikki á hesum sinni. Í skaldsøguni »Undir suðurstjørnum«, hvørs kjarni er um skeiðið í Suðuramerika, er júst hetta svikið ein lundin í frásøgni- ni.

»Hjartasorg« endar við somu spei sum hon legði fyrri við. Í flogfarinum úr Manta vil frásøgumaðurin vera við, at hann hevur tað innlit, sum skal til at skriva eina skaldsøgu - »Eg visti alt um lívið nú« - og hann hevur somuleiðis funnið ein hóskandi titill: »Loyndargrátur«.

Ampi og kvæl

Næsta kapitlið í framhalds- søguni um tann útlagna føroyingin kundi havt júst om- anfyrenevnda titill. Søg- hon eitur »Pírrur« - sigur frá kostskúlatíðini, har teir ikki bert eru í einum fremm- andum landi, men eisini hava mist foreldrin, sum húsast ínumegin klótuna. Einsamallur má frásøgu- maðurin so berjast við kyn- búningargaldrin, vaknandi girnd og alt t.d., sum hendan tíð ber við sær av óvissu á øllum økjum.

Oytryggleikin vísir seg sum ein eksistentiellur amp- i: »Fingu onkran skriða, fyrsta vit komu í henda skúlan at ganga«. Skotið verður upp, at skriðin stavar frá bosi frá trønum, men hvørja ferð teir verða arg- aðir, skriðar tað serliga illa. At tuga og tola verður loys- in, og sum frá líður verða glottarnir títtari, men lýs- ingin er ikki sør fyrri spei, tá ið kendi landsmaðurin vitjar

og í røðu sigur: »at skúla- tíðin í hesi grønu, donsku fríðsæluni hevði verið besta tíðarskeiðið í lívinum, so- leiðis sum tað eisini fór at roynast okkum, ið her stóð- u«.

Lesarin er greiður yvir, at frásøgumaðurin tillagar seg víðurskiftini, og kanska júst tí broytingin er so stór í mun til uppvøksturin higartil, gerst hann fyrri at yvirleva ein tann best skikkaði at ganga á einum tilikum skúla- a. Í Suðuramerika gjørdi hann sum foreldrin vildu, og á kostskúlanum sum lær- ararnir vilja.

Bara tú ikki lesur til prest

Eftir skúlaárini skal frásø- gumaðurin fara undir lestur, »Fjarur og fólur«, men nú stendur í botni hjá honum, og í sínum ráðaløysi roynir hann at heinta hjálp frá pápa- num, men hann má sjálvur taka stóðu. Søgan er sett saman av samandrætti av brøvum, hann sendir heim, og brøvum hann fær aftur, kryddað við viðmerkingum frá tí lívligu ommuni, sum sigur við hann, at »Tað er pliktin, sum spíllir verðina«. Óvanligt at hoyra í tí prote- stantiska partinum av heim- inum, men tað er eisini omman, sum sigur við hann, at hann skal gera tað, hann hevur hug til, »bara tú ikki lesur til prest«.

Skiðið millum brøvini hjá frásøgumanninum og pápa- num er heppið: brøvini hjá unglinganum eru øll ein bøn um hjálp, meðan pápin svarar við at siga frá ger- andisdegnum. Og upp- ímillum ráðini hjá donsku ommuni. Frásøgumaðurin skal á fyrsta sinni fóta sær einsamallur, eingin er at styðja seg til.

Europaferðir og ein parabil

Í »Av longum leiðum« eru sjei ferðafrásagnir, sum: røkka frá Delos til Norður- kollin og frá Skotlandi yvir París og Rom til Athen. Tær eru allar dømi um eitt sinni, sum við livandi sansum upplivir og dugir at kenna og eggleiða umhvøvið. Av- myndingin er so sterk, at hon verður hangandi í hug- anum leingi eftir, at tú hevur lagt bókina frá tær.

Sett inn ímillum ferðafrá-

sagnirnar er tann einasta vanligu stuttstøgan, »Jón- as«. So beista vanlig er hon nú heldur ikki. Á yvirtrom- ini er søgan um føroyingin Jónas, hvørs uppvøxtur er spiltur av avlagadri kristni- trúgv, og tí bylgist í honum ein øði, sum kann bróta fram og gera hann vanda- miklan fyri seg sjálvan og onnur.

Í søguni er Jónas ávegis til Sveits saman við arbeiðs- feløgum úr Keypmanna- havn. Virkislæknin, sum er ferðaleiðari, fer at speireka Jónas og føroyingar. Kallar teir fyrri hvalspýggi, ulkur, lippufransar og annað slíkt. Sigur, at einki veiggi er í føroyingum, tosa bara um søgu ella biðja til Várharra.

At enda falla allar byrg- ingar, Jónas fer berseks- gongd og knúsar grónina í lækninum. Men tá ið hesin aftur kemur til sín eru orðini øðrvísi: »Vælgagnist Jónas, tað var rætt hann í heilum; slógv og spýggja; men okk- urt er í merginum kortini«.

Søgán kann lesast sum ein parabil, t.v.s. um eitt lík- nisl. Jónas umboðar Føroy- ar, kúgaðar av bæði sær sjálvum og øðrum, á tremur av øði; læknin er Danmark, yvirvaldið. Læknin (DK) fær ikki virðing fyrri Jónasi (FØ), fyrr enn hann heldur upp at at lata alt um seg ganga, og fer at berjast fyrri sínum. Hetta hevur ein kostnað, men er neyðugt fyrri at varðveita sjálvsvirðingina.

Øll eru klökk...

Í tí seinasta stubbanum, »Brævi til rektara«, verður

lívssamanumtøka gjørd, frá árunum á kostskúla í Dan- mark til starvið sum arki- tektur hjá býráðnum í høv- udsstaðnum. Hann sigur frá kommunistaskrekkinum á skúlanum í fimtiárunum, og hvussu tað var at ganga á skúlanum annars.

Brotið um Sorø-tíðini hevur tað í felag við bæði »Hjartasorg« og »Pírrur«, at frásøgumaðurin átekur sær tann vakna leiklutin at ansa eftir brøðrunum. Hetta megna hann ikki, sjálvsagt, og kenslan av at vera ein svikur nerver hann í heilum: »øll eru klökk, øll vita nóg meira enn tú, hugsa nóg meira enn tú, tora nóg meira enn tú«. Fyri at hava okkurt at halda um, sær hann sær onga aðra leið enn at gera tað, sum skúlin á- leggur honum.

»Brævi til rektara« verður eisini sagt frá, hvussu strævið tað er sum býarar- itektur at verða kroystur úr øllum ættum, av fólkum sum halda, at teirra rættur at gera, sum teimum lystir, verður gingin ov nær. Men hann uggar seg við, at hóast tað er tungligt at standa í and- glettinum, so er okkurt tó hent á tann frægari bógvinn, og lívið hevur nógvar spennandi upplivingar í sær enn: »Veit, at tað framvegis er nóg eftir av ókomnum«.

Verðin er í øllum endur- minningarsøgnum áløyp- andi og er torfór at verja seg ímóti, men hann roynir at skáka sær undan snuddu- num sum frægast, og so við og við javnar stóðan seg. Men hvørja ferð, hann hevur vunnið sær fótastesti,

verður hann kastaður inn í eitt nýtt og fremmant um- hvørvi: Ecuador, kostskúli og lestrarár. Tá ið hann á enda ikki verður settur í ávís stóð og til ávísar uppgávur, men sjálvur skal avgera sína lívsleið, kennir hann seg hjálparleysan og sendir út neyðarkali, men eingin kann hjálpa uttan hann sjálvur.

Á ferðunum, sum koma seinni í lívinum, tekur hann eitt slag av hevnd yvir allar tær ferðir, hann er blakaður ymsastaðni uttan sjálvur at hava nakra ávirkning á gong- dina og fer at ferðast víða, men nú er alt undirgivið egnan vilja.

Ringurin verður lokaður

Frásagnirnar í »Av longum leiðum« mynda tilsamans eina heild, eina menningar- søgu. Frá smádeinginum á ferð á fyrsta sinni, um ferðir út í heim, til hann vaksn situr í fóstum starvi. Har- umframt eru tær fyra fyrstu søgurnar tætt samanknyttar, meðan tær eftirfylgjandi siga frá ferðum hjá tí vaksn- a. Hesar eru kortini partur av menningini. Tann seinasta søgan er bæði aftur- lítið og ger greiði fyrri stóðni, nú ið skrivað verður, og hon lokar ringin. Fyrsti setningurin í bókini, »Vit vistu, at verðin var nóg stór, sum var«, verður av- sannaður av næstseinasta setninginum í bókini: »Veit, at verðin ongantíð verður ov stór«. Seinasti setningurin er tann vónríki um alt tað ókomna.

løg hjá knút olsen

Fyri várum søkum

Log nr. 282-70

Fy - ri - vá - rum sø - kum, tókst tú mó - ti bæn - kum.

tú - di spott og háð, stóðst í læ - rukum, læ - rukum.

hon - gsum nátt - læ - ve - kum, læ - ve - kum og tá.

2. Enn man jørðin biva, enn er vont at líva her á hesi grund. Hygg, ley móðu tiva, kroysta seg í va bæði tíð og stund.

3. Hæðan, ið tú hongur, dýrdarinnar kongur, lýsir gleðman bjert, og at henni gongur liðið longur, longur sjálf um nátt er svætt.

4. Og á hvarjum sinni leggjum væi í minni, hugsum væi um tað, sálin vaks í stinni, syndan gjørdist minni langatriggjad.

Henn. A. Q. Jensen